

Патинская М.М. Теоретико-методологические подходы к экономической сущности финансового потенциала устойчивого развития объединенных территориальных общин

Цель статьи - теоретически обосновать сущность и составляющие финансового потенциала устойчивого развития территориальных общин на основе современных и исторических концепций.

Методика исследования. Работа основана на диалектических методах познания процессов и явлений, методологическом анализе, на основе которого выявлены научные подходы к сущности финансового потенциала устойчивого развития территориальных общин; монографическом методе (анализ научных позиций отечественных ученых относительно структуры финансового потенциала); абстрактно-логическом (теоретические обобщения и формулирование выводов).

Результаты исследования. Обобщены теоретические подходы к сущности, классификационным признакам финансового потенциала устойчивого развития территориальных общин.

Элементы научной новизны. Получили дальнейшее развитие научно-методологические подходы к проблеме терминологической идентификации содержания финансового потенциала территориальной общины, предложено авторское определение понятия «финансовый потенциал устойчивого развития территориальных общин».

Практическая значимость. Научное осмысление сущности финансового потенциала территориальных общин является основой для углубления теоретико-методологических исследований проблем эффективности управления финансовым потенциалом территориальных общин в условиях устойчивого развития на основе реализации субъектами системы местного самоуправления возможностей финансового потенциала. Табл.: 3. Библиогр.: 32.

Ключевые слова: административно-территориальная единица; экономическая категория; объединенная территориальная община; устойчивое развитие; финансовый потенциал; финансовые ресурсы.

Патинская Марина Михайловна - аспирант кафедры международных экономических отношений и евроинтеграции, Житомирский национальный агроэкологический университет (г. Житомир, Старый бульвар, 7)
E-mail: marypat@ukr.net

Стаття надійшла до редакції 18.12.2018 р.

Фахове рецензування: 29.12.2018 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Патинська М. М. Теоретико-методологічні підходи до економічної сутності фінансового потенціалу сталого розвитку об'єднаних територіальних громад. *Економіка АПК*. 2019. № 1. С. 95 — 104.

*

УДК 631.162

JEL Classification: Q14; Q10; O16

DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201901104>

А.М. КАМЕНИЧНА, аспірант*

Неврегульовані питання фінансового забезпечення аграрного сектору економіки держави

Мета статті - розглянути існуючі проблеми фінансового забезпечення вітчизняних сільськогосподарських підприємств, врегулювання законодавчої бази для ефективного та цільового державного фінансування сільськогосподарських підприємств.

Методика дослідження. У процесі дослідження використано емпіричний метод (для комплексної оцінки сучасного стану фінансового забезпечення сільського господарства), метод аналізу (визначено основні проблеми й цілі фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств), абстрактно-логічний (теоретично узагальнено та надано висновки стосовно поліпшення фінансового забезпечення галузі).

Результати дослідження. Висвітлено основні особливості правового та фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств в Україні. Показано взаємозв'язок і взаємозалежність соціально-економічної ситуації та розвитку аграрного сектору економіки, обґрунтовано основні фактори, які впливають на цей процес. Проаналізовано основні принципи інвестиційної діяльності та формування сприятливого інвестиційного клімату в аграрному секторі національної економіки.

Елементи наукової новизни. Визначено реальну та потенційну можливість розвитку аграрного сектору економіки. Розкрито причини низької та нестабільної фінансової його забезпеченості й негативні наслідки непослідовної політики щодо розвитку аграрного сектору економіки для господарюючих суб'єктів.

* Науковий керівник - П.Т. Саблук, доктор економічних наук, професор, академік НААН.

© А.М. Каменична, 2019

Практична значущість. Обґрунтовано специфіку та необхідність законодавчого врегулювання фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств. Запропоновано основні підходи до підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектору економіки України. Бібліогр.: 22.

Ключові слова: фінансове забезпечення; аграрний сектор економіки; інвестиційна привабливість; фінансові ресурси; дорожня інвестиційна карта; сільськогосподарські підприємства.

Каменична Анна Михайлівна - аспірант відділу фінансово-кредитної та податкової політики, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» (м. Київ, вул. Героїв Оборони, 10)
E-mail: anna.mih.t@gmail.com

Постановка проблеми. Для розвитку сільськогосподарських підприємств в Україні на теперішньому етапі, в період трансформаційних змін у країні, притаманна низка чинників, що зумовили його розбалансований, диспропорційний та деякою мірою нелогічний характер в усіх сферах виробництва й у всіх регіонах країни. Внаслідок цього з'явилася значна невизначеність стратегічних і подальших напрямів розвитку сільськогосподарських підприємств як на рівні держави, так і серед приватних підприємців.

Нині більшість сільськогосподарських підприємств в Україні перебуває у достатньо складному фінансовому становищі. На фінансове забезпечення аграрних підприємств значною мірою впливає економічна ситуація в країні у цілому, зокрема кризові явища в економіці, достатньо нестабільний курс валюти, низька купівельна спроможність всередині країни, невідповідність продукції зовнішньому ринку, нестабільність зовнішньоекономічної ситуації, а також недовіра аграріїв до дієвості державної підтримки цього сектору економіки.

Україна володіє значним як природним, так і людським потенціалом для розвитку сільського господарства. Звідси роль держави і державної фінансової підтримки повинна бути адресно направлена на розвиток згаданого сектору економіки і підтримку аграріїв у країні. На даний час на державному рівні мають гостро постати питання дослідження існуючих і пошук нових та дієвих джерел фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Велику увагу у своїх наукових дослідженнях і працях еволюції та сучасному стану фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств приділяють такі вчені, як О. Є. Гудзь [2], М. Я. Дем'яненко [3], Ю. О. Лупенко [7], П. М. Макаренко [8], Л. Ю. Наумова [9], П. Т. Саблук [16], П. А. Стецюк [17] та ін. При цьому зазначене питання й досі залишається відкритим і потребує подальшого аналізу та вивчення.

Мета статті - розглянути існуючі проблеми фінансового забезпечення вітчизняних сільськогосподарських підприємств, врегулювання законодавчої бази для ефективного та цільового державного фінансування сільськогосподарських підприємств.

Виклад основних результатів дослідження. У трансформаційній економіці України сільське господарство посідає надзвичайно важливе місце. Від його ефективного розвитку значною мірою залежить фінансова стабілізація на макро- і мікроекономічному рівні, економічна незалежність, соціальна стабільність та продовольча безпека України. Перехід економіки України до ринкових відносин, який супроводжувався суттєвим реформуванням аграрного сектору, викликав в ньому докорінні зміни. При цьому економічна ситуація в сільському господарстві протягом значного періоду характеризувалася платіжною кризою, зниженням прибуткової діяльності суб'єктів господарювання, зростанням частки збиткових підприємств, скороченням їх фінансових ресурсів [9].

Сучасні проблеми аграрного сектору економіки являють собою тісно зв'язаний ланцюг політичних та соціально-психологічних аспектів розвитку агропромислового комплексу. Хоча, безперечно, всі ці проблеми тісно пов'язані з вузловими питаннями аграрної економіки: фінансовими результатами діяльності суб'єктів господарської діяльності. Внаслідок сучасної кризової ситуації у функціонуванні фінансів аграрної сфери стримується освоєння соціально орієнтованих ринкових відносин [7].

Перехід до ринкового механізму господарювання зумовив суттєві кількісні та якісні зміни в структурі ресурсного забезпечення вітчизняного сільського господарства. Формування нових фінансових умов мало несприятливий і навіть агресивний характер по відношенню до підприємств галузі. Створення і розвиток нових фінансових механізмів та інститутів здійснювалося одночасно з демонтажем елементів централізованої економіки. При цьому не створювалися необхідні умови, які б амортизували та компен-

сували негативні наслідки здійснюваних фінансових трансформацій [17].

Подолання кризових явищ у сільському господарстві можливе при створенні дієздатної системи забезпечення його фінансовими ресурсами. Дефіцит бюджету, інфляція, підвищення кредитних ставок негативно впливають на конкурентоспроможність сільського господарства та підприємств зокрема.

Підвищення фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств без ґрунтованої системи державної підтримки, спрямованої на мобілізацію використання наявного виробничого потенціалу, неможливе. У переважній більшості розвинених країн світу процеси регулювання фінансів сільського господарства здійснюються у різноманітних напрямках, але завжди мають загальнонаціональний характер [14].

Нинішня практика фінансового забезпечення сільськогосподарських товаровиробників не відзначається комплексністю та системністю, має низку недоліків, що не дають змоги задовольнити фінансові потреби суб'єктів агропромислового виробництва. Діюча державна фінансова політика щодо регулювання темпів розвитку агропромислового виробництва не забезпечує належного доступу сільськогосподарських товаровиробників до ринку фінансових ресурсів, формування сприятливого інституційного середовища та вирівнювання умов господарювання.

В Україні за всі роки її незалежності так і не було запроваджено злагодженої та врегульованої державної фінансової політики в аграрному секторі. Тобто було прийнято велику кількість державних документів, які б мали регулювати діяльність аграрного сектору економіки. Проте дієвими виявилася зовсім незначна їх частина, оскільки більшість цих документів обмежувалася декларативним та загальним характером. Такі документи були правильно виписані, але не пропонували дієвих механізмів, засобів та інструментів, які б спонукали й допомагали в досягненні пріоритетних цілей розвитку фінансової діяльності аграрного сектору економіки.

Серед нормотворчих актів, де були прописані регуляторні фінансові засади розвитку аграрного сектору економіки України, можна виокремити такі:

- Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року [11];

- Стратегія розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року [13];

- Стратегія сталого розвитку «Україна - 2020» [12];

- Єдина комплексна стратегія розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на 2015-2020 роки [5].

У 2012 р. Міністерством аграрної політики та продовольства України було розроблено проект Закону України «Про сільське господарство» [21]. Цей Закон мав, на думку розробників, визначити правові, соціально-економічні засади організації сільського господарства України. Аналіз цього законопроекту показав, що він підміняв і повторював у деяких положеннях Земельний [6] та Господарський [1] кодекси України й одночасно не вирішував ті питання, які мали б бути визначеними у цих Кодексах, зокрема, із збереження та поліпшення земель, особливостей використання земель суспільного призначення. З іншого боку - поза положень проекту Закону залишилися питання механізмів цінового регулювання на різних товарних ринках, надійного фінансового забезпечення відтворення у сільському господарстві, розвитку сільських територій тощо.

Міністерством аграрної політики та продовольства України підготовлений новий проект Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України» [22]. Передбачається три основні напрями підтримки аграрного сектору, що й відображено в назвах розділів проекту Закону: аграрні інтервенції, фінансова підтримка сільгоспвиробників, створення умов для розвитку малих сільськогосподарських товаровиробників. Основними цілями державної підтримки сільського господарства проголошено гарантування продовольчої безпеки та конкурентоспроможності вітчизняної продукції; забезпечення довгострокової стійкості аграрного сектору шляхом розвитку різних форм господарювання; утвердження лідерства на світовому ринку продовольства й сільськогосподарської продукції; пріоритетний розвиток виробництва та експорту продукції з високою доданою вартістю; раціональне використання земель сільськогосподарського призначення й зменшення техногенного навантаження аграрного сектору на навколишнє природне середовище. Разом із тим проект цього нормативного документа не враховує всього комплексу питань, які мають бути виріше-

ними в державному регулюванні аграрного сектору, і не визначає фінансові зобов'язання держави, не пов'язує державну підтримку виробників із дотриманням норм екологічної безпеки, залишає поза увагою підтримку аграрної науки [10].

Для розроблення і впровадження ефективного та сприятливого сценарію розвитку аграрного сектору економіки в Україні необхідно чітко розуміти вектор розвитку й спрямування як окремої галузі аграрного сектору, так і зовнішнього середовища, де ця галузь перебуває, а саме фінансову політику держави, інвестиційний клімат та політичну ситуацію. Тому для майбутнього розвитку вказаної галузі Національна академія аграрних наук України підготувала проект Стратегії розвитку сільськогосподарського виробництва в Україні на період до 2025 року [19]. У цій Стратегії висвітлено основні пріоритетні напрями розвитку аграрного сектору національної економіки, удосконалення механізмів технологічного забезпечення галузі, окреслено питання власності в згаданому секторі, а також визначені Основні питання фінансово-кредитного та інноваційного забезпечення.

Необхідно врахувати, що в Україні умови для розвитку сільськогосподарського виробництва в різних регіонах різні, тому бажано сформулювати в кожній області регіональні науково-економічні центри розвитку сільських територій. Такі центри повинні забезпечити науковий супровід виробничої, економічної, фінансової та соціальної діяльності усіх суб'єктів господарювання з урахуванням розвитку територій, на яких вони розташовані [16].

Також потужний внесок у комплексний розвиток аграрного сектору економіки здійснено працівниками Національної академії аграрних наук України та Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки» в праці «Рекомендації з розроблення дорожньої інвестиційної карти розвитку аграрного району» [15]. Однією з нових форм удосконалення управління фінансами аграрного району є «Дорожня інвестиційна карта», яку можна розглядати як план дій органів державної влади та управління місцевого самоврядування, а також інвесторів щодо фінансового забезпечення розвитку його агропромислового виробництва та сільських територій.

Дорожню інвестиційну карту аграрного району доцільно розробляти на строк, який відповідає періоду зайняття посад керівництва райдержадміністрації та сільських рад, або на інший період, що дозволяє обирати на виборні посади осіб з урахуванням виконання взятих ними перед виборцями зобов'язань і в першу чергу в плані фінансового забезпечення. Дорожня інвестиційна карта району також має містити не лише конкретні заходи на перспективу, а також послідовність їх здійснення виходячи з потреб у розвитку і планів усіх суб'єктів економічної діяльності району.

Основна мета робіт з підготовки загальної характеристики району в Дорожній інвестиційній карті – показати інвесторам, що природно-кліматичні, економічні, фінансові, соціальні та інші умови району сприятливі для певних видів виробництв, ресурсного, кадрового, фінансового забезпечення, що інвестори будуть захищені, діють прозорі правила економічної і фінансової діяльності.

Стратегія інвестування розвитку району має передбачати цілі, досягнення яких забезпечить вагомі зрушення в усіх сферах його економіки. На це мають бути спрямовані усі інституційні перетворення, політика економічних, фінансового регулювання та соціальних реформ.

Головним чинником та основою реалізації стратегічних цілей в Дорожній карті слід передбачати сталий та збалансований економічний і фінансовий розвиток як передумову збільшення доходів населення та забезпечення фінансових гарантій, підвищення якості послуг та покращення навколишнього середовища [15].

Процес покращення інвестиційного клімату та нарощування інвестицій стримує ряд чинників, найважливішими серед яких є: непослідовна і недосконала інвестиційна політика держави в аграрній сфері, в якій переважають принципи залишкового виділення бюджетних коштів; недосконалі механізми та схеми їх використання; нерозвиненість інноваційної інфраструктури, надмірний знос і відсутність умов не лише розширеного, а й простого відтворення основних засобів; несприятливі умови для розвитку малого бізнесу на селі; низька ліквідність інвестицій; невирішеність проблеми іпотеки; недостатнє фінансування заходів щодо розвитку шляхової мережі на селі; недосконалий механізм економічних і фінан-

сових відносин між галузями, що призводить до низької рентабельності капіталу та недостатньої фінансової привабливості аграрного сектору економіки.

Досягнення позитивних зрушень у цьому напрямі найбільшою мірою залежить від використання місцевих можливостей інвестиційного, в тому числі й фінансового забезпечення. Однак такі можливості в більшості регіонів і територій обмежені. Тому ця проблема є масштабною, її вирішення має національне значення і потребує консолідації зусиль усіх ланок і сфер виробництва, соціуму, органів державної влади та управління фінансами [18].

Зважаючи на наведене вище можна стверджувати, що окрім нестабільної фінансово-економічної ситуації в країні нестабільною залишається ситуація нормотворча. Законодавчі, нормативні та регуляторні документи, які приймаються в Україні, не можуть забезпечити бажаного ефекту, вони заперечують один одного і не мають єдиної цілі – розвиток та підняття на вищий рівень аграрного сектору економіки.

На сьогодні ефективна нормативна підтримка розвитку аграрного сектору економіки знаходиться на рівні з фінансовою. Адже без ефективних програм, в яких випирані всі процедури та шляхи досягнення цілей, фінансові ресурси не зможуть ефективно працювати на користь розвитку сільськогосподарського виробництва. І навпаки, безмірне, неврегульоване та нецільове виділення коштів не допоможе в отриманні бажаного результату.

Навіть існуючий на даний час «проект Закону про основні засади державної аграрної політики та державної політики сільського розвитку» від 21.03.2018 № 8171 не врегулює всі аспекти, які б привели до правильного та цільового використання бюджетних коштів. Відсутність дієвих механізмів розподілу коштів, цільового їх спрямування та відсутність «намагання розвитку малих сільськогосподарських виробників» [4].

Для ефективного розвитку сільськогосподарських підприємств України та підвищення їх конкурентоспроможності необхідно залучати значні кошти, що зумовлює необхідність впорядковувати процес державного фінансування сільського господарства, його значне зростання та ефективність використання, що відповідає як принципам ринкової економіки, так і підходам до дер-

жавного стимулювання сільськогосподарського виробництва. Впорядкування потребує і механізм фінансової підтримки сільського господарства, який здійснюється через такі завдання в організації забезпечення ресурсами, як визначення потреби підприємства у фінансових ресурсах, формування оптимальної структури фінансових ресурсів і ефективне їх використання, створення умов для досягнення постійної платоспроможності та прибутковості виробничої діяльності, управління фінансовими потоками, забезпечення фінансової рівноваги та стійкості [14].

Висновки. Неврегульованість розвитку аграрного сектору економіки зумовлює не тільки спад в економіці країни в цілому, а й занепад значних сільських територій України. Тому на даний час для ефективного фінансового забезпечення розвитку сільського господарства в країні необхідною умовою має стати прийняття законопроектів, які б відповідали можливостям розвитку аграрних підприємств і стимулювали б їх розвиток та підвищення конкурентоспроможності. Необхідний законопроект із регулювання пільгового кредитування сільськогосподарських підприємств. Також важливою умовою розвитку сільськогосподарських підприємств є створення пільгових умов оподаткування для підприємств сільськогосподарської галузі. Український ринок сільськогосподарського виробництва потребує розроблення державних та регіональних програм, які б регулювали і координували цільовий розподіл коштів для фінансового забезпечення та модернізації процесів виробництва у сільськогосподарській галузі. У свою чергу це створювало б привабливий клімат для залучення сюди інвестиційних коштів.

Усі вказані зміни забезпечили б поштовх для розвитку сільськогосподарських підприємств і перетворили згадану галузь на привабливу для інвесторів й українців, які бажать працювати для розвитку аграрного сектору економіки України.

На сьогодні Україна перебуває в складному процесі трансформаційних перетворень в економіці, які неминуче стосуються сільськогосподарських підприємств. Існує низка проблем у сфері державного фінансового забезпечення останніх, головною серед яких виступають законодавчі трансформації та перетворення, які спостерігаються в нашій державі на сучасному етапі, що спричиняє неврегульованість аграрного

сектору економіки. Існує безліч суперечностей у законодавстві, які залишаються неврегульованими та потребують вдосконалення. Також великою проблемою є недотримання

Список бібліографічних посилань

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
2. Гудзь О. Є. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств : монографія. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2007. 578 с.
3. Дем'яненко М. Я. Механізми банківського кредитування в аграрній сфері. *Економіка АПК*. 2014. № 3. С. 135-136.
4. Державна підтримка сільського господарства: урядові програми 2018. URL : <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/derzhavna-pidtrimka-silskogo-gospodarstva-uryadovi-programi-2018>.
5. Єдина комплексна стратегія та план дій розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на 2015-2020 роки: проект Міністерства аграрної політики та продовольства України від 26.10.2015. URL : <http://minagro.gov.ua>.
6. Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.
7. Лупенко Ю. О. Результати і проблеми реформування сільського господарства України. *Економіка АПК*. 2014. № 7. С. 26-38.
8. Макаренко П. М., Мельник Л. Л. Економічний потенціал різних форм аграрних господарств. *Економіка АПК*. 2011. № 7. С. 89-97.
9. Наумова Л. Ю. Фінансова стійкість підприємств та її забезпечення в трансформаційній економіці України (на прикладі сільськогосподарських підприємств): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.00.08. Київ, 2008. 16 с.
10. Онегіна В. М. Інституційна основа аграрної політики: українські реалії й досвід США та ЄС. *Економіка АПК*. 2016. № 1. С. 19-20.
11. Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.09.2007 № 1158 (зі змінами). База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1158-2007-%D0%BF>.
12. Про Стратегію сталого розвитку «Україна - 2020» : Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015 (зі змінами). База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
13. Про схвалення Стратегії розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.10.2013 № 806-р. (зі змінами). База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/806-2013-%D1%80>.
14. Прокопець Л. В. Фінансове забезпечення сільськогосподарських підприємств як основа підвищення їхньої конкурентоспроможності. *Економіка та держава*. 2014. № 7. С. 64-66.
15. Рекомендації з розроблення дорожньої інвестиційної карти розвитку аграрного району; за ред. доктора сільськогосподарських наук, академіка НААН Я. М. Гадзала. Київ : Аграр. наука, 2017. 149 с.
16. Саблук П. Стан і напрями розвитку аграрної реформи. *Аграрна політика і реформування*. 2015. № 2. С. 10-17.
17. Стецюк П. А. Проблема фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств. URL : <http://magazine.faaf.org.ua/problems-finansovogo-zabezpechennya-silskogospodarskih-pidpriemstv.html>.
18. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року ; за ред. Ю. О. Лупенка, В. Я. Месель-Веселяка. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2012. 182 с.
19. Стратегія розвитку сільськогосподарського виробництва в Україні на період до 2025 року ; за ред. академіків НААН Я. М. Гадзала, М. І. Башенка, В. М. Жука, Ю. О. Лупенка. Київ : Аграр. наука, 2016. 216 с.

вимог законодавства з функціонування та розвитку малих сільськогосподарських виробників.

References

1. Hospodarskyi kodeks Ukrainy vid 16.01.2003 № 436-IV [Commercial Code of Ukraine dated 16.01.2003, No. 436-IV]. *Baza danykh "Zakonodavstvo Ukrainy" / VR Ukrainy*. Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> [In Ukrainian].
2. Hudz, O.Ye. (2007). Finansovi resursy silskohospodarskykh pidpriemstv : monohrafiia [Financial resources of agricultural enterprises: monograph]. Kyiv: NNTs "IAE" [In Ukrainian].
3. Demianenko, M.Ya. (2014). Mekhanizmy bankivskoho kredyuvannya v ahrarnii sferi [Mechanisms of bank lending in the agrarian sector]. *Ekonomika APK*, 3, pp. 135-136 [In Ukrainian].
4. Derzhavna pidtrymka silskoho hospodarstva: uriadovi prohramy 2018 [Government support for agriculture: Government programs 2018]. (2018). Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/derzhavna-pidtrimka-silskogo-gospodarstva-uryadovi-programi-2018> [In Ukrainian].
5. Yedyna kompleksna stratehiia ta plan dii rozvytku silskoho hospodarstva ta silskykh terytorii v Ukraini na 2015-2020 roky: proekt Ministerstva ahrarnoi polityky ta prodovolstva Ukrainy vid 26.10.2015 [Integrated strategy and action plan for agricultural and rural development in Ukraine for 2015-2020: Project of the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine dated 10.26.2015]. Retrieved from: <http://minagro.gov.ua> [In Ukrainian].
6. Zemelnyi kodeks Ukrainy vid 25.10.2001 № 2768-III [Land Code of Ukraine dated 25.10.2001, No. 2768-III]. *Baza danykh "Zakonodavstvo Ukrainy" / VR Ukrainy*. Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14> [In Ukrainian].
7. Lupenko, Yu.O. (2014). Rezultaty i problemy reformuvannya silskoho hospodarstva Ukrainy [Results and problems of reforming agriculture in Ukraine]. *Ekonomika APK*, 7, pp. 26-38 [In Ukrainian].
8. Makarenko, P.M. & Melnyk, L.L. (2011). Ekonomichniy potencial riznykh form ahrarnykh hospodarstv [Economic potential of different forms of agrarian farms]. *Ekonomika APK*, 7, pp. 89-97 [In Ukrainian].
9. Naumova, L.Yu. (2008). Finansova stiiikist pidpriemstv ta yii zabezpechennia v transformatsiinii ekonomitsi Ukrainy (na prykladii silskohospodarskykh pidpriemstv) [Financial stability of enterprises and its provision in the transformational economy of Ukraine (on an example of agricultural enterprises)]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [In Ukrainian].
10. Onieghina, V.M. (2016). Instytutsiina osnova ahrarnoi polityky: ukraïnski realii y dosvid SSHa ta YeS [Institutional framework of agrarian policy: Ukrainian realities and experience of the USA and the EU]. *Ekonomika APK*, 1, pp. 19-20 [In Ukrainian].
11. Pro zatverdzhennia Derzhavnoi tsilovoi prohramy rozvytku ukrainskoho sela na period do 2015 roku: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 19.09.2007 № 1158 (zi zminamy) [On approval of the state target program for the development of Ukrainian village for the period until 2015: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 19.09.2007, No. 1158 (amended)]. *Baza danykh "Zakonodavstvo Ukrainy" / VR Ukrainy*. Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1158-2007-%D0%BF> [In Ukrainian].
12. Pro Stratehiu staloho rozvytku "Ukraina - 2020" : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 12.01.2015 № 5/2015 (zi zminamy) [On the Strategy of sustainable development "Ukraine-2020": Decree of the President of Ukraine dated 12.01.2015, No. 5/2015 (amended)]. *Baza danykh "Zakonodavstvo Ukrainy" / VR Ukrainy*. Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> [In Ukrainian].

20. Achieving Ukraine's Agricultural Potential: Stimulating Agricultural Growth and Improving Rural Life. Washington, DC: The World Bank. 2004. 278 p.

21. URL : cg.gov.ua/web_docs/60/2012/.../На%20сайт%20Проект%20Закона%20України.doc.

22. URL : search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH74400A.html.

13. Pro skhvalennia Stratehii rozvytku ahrarnoho sektoru ekonomiky na period do 2020 roku: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 17.10.2013 № 806-r. (zi zminamy) [On the approval of the Strategy for development of the agrarian sector of the economy for the period up to 2020: The Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 17.10.2013, No. 806-p. (amended)]. *Baza danykh "Zakonodavstvo Ukrainy" / VR Ukrainy*. Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/806-2013-%D1%80> [In Ukrainian].

14. Prokopets, L.V. (2014). Finansove zabezpechennia silskohospodarskykh pidpriemstv yak osnova pidvyschennia yikhnoi konkurentospromozhnosti [Financial support of agricultural enterprises as basis for increasing their competitiveness]. *Ekonomika ta derzhava*, 7, pp. 64-66 [In Ukrainian].

15. Hadzalo, Ya.M. (Ed.) (2017). *Rekomendatsii z rozroblennia dorozhnoi investytsiinoi karty rozvytku ahrarnoho raionu [Recommendations for development of a road investment map for agrarian area development]*. Kyiv: Ahrar. nauka [In Ukrainian].

16. Sabluk, P. (2015). Stan i napriamy rozvytku ahrarnoi reformy [State and trends in development of the agrarian reform]. *Ahrarna polityka i reformuvannia*, 2, pp. 10-17 [In Ukrainian].

17. Stetsiuk, P.A. (n.d.). Problema finansovoho zabezpechennia silskohospodarskykh pidpriemstv [The problem of financial support of agricultural enterprises]. Retrieved from: <http://magazine.faaf.org.ua/problemi-finansovogo-zabezpechennya-silskogospodarskih-pidpriemstv.html> [In Ukrainian].

18. Lupenko, Yu.O. & Mesel-Veseliak, V.Ya. (Eds.) (2012). *Stratehichni napriamy rozvytku silskoho hospodarstva Ukrainy na period do 2020 roku [Strategic directions of development of agriculture of Ukraine for the period till 2020]*. Kyiv: NNTs "IAE" [In Ukrainian].

19. Hadzalo, Ya.M., Bashchenko, M.I., Zhuk, V.M., & Lupenko, Yu.O. (Eds.) (2016). *Stratehiia rozvytku silskohospodarskoho vyrobnytstva v Ukraini na period do 2025 roku [Strategy for development of agricultural production in Ukraine up to 2025]*. Kyiv: Ahrar. nauka [In Ukrainian].

20. *Achieving Ukraine's agricultural potential: stimulating agricultural growth and improving rural life*. (2004). Washington, DC: The World Bank [In English].

21. Retrieved from: cg.gov.ua/web_docs/60/2012/.../На%20сайт%20Проект%20Закона%20України.doc [In Ukrainian].

22. Retrieved from: search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH74400A.html [In Ukrainian].

Kamenychna A.M. Unresolved issues of financial provision of the agrarian sector of the state economy

The purpose of the article is to outline the existing problem of financial support of agricultural enterprises, regulation of legislative provision for effective and targeted state registration of agricultural enterprises.

Research methods. In the research process were used the following scientific methods: the empirical method for comprehensive assessment of current state of financial provision of the agriculture; the method of analysis for identifying the main problems and objectives of financial support of agricultural enterprises; abstract and logical for theoretical generalization and conclusions regarding improvement of financial support of the industry.

Research results. The main features of financial support of agricultural enterprises in Ukraine were highlighted. Interrelation and interdependence of socio-economic situation with development of the agrarian sector were shown, and the main factors influencing development of the agrarian sector were substantiated. The main principles of investment activity and formation of favourable investment climate for the Ukrainian agrarian sector were described.

Elements of scientific novelty. Real and potential possibility of development of the agrarian sector of the economy was determined. Reasons for low and unstable financial security and negative consequences for unstable and inconsistent policies of the agrarian sector of the economy for economic entities were revealed.

Practical significance. The basic specificity and necessity of financial support of agricultural enterprises for development of this sector in Ukraine were grounded. It was also substantiated the main approaches to improving and enhancing investment attractiveness of the agrarian sector of the economy in Ukraine. Refs.: 22.

Keywords: financial provision; agrarian sector of economy; investment attractiveness; financial resources; road investment card; agricultural enterprises.

Kamenychna Anna Mykhailivna - postgraduate student of the department of financial-credit and tax policy, National Scientific Centre "Institute of Agrarian Economics" (10, Heroiv Oborony st., Kyiv)
E-mail: anna.mih.t@gmail.com

Каменичная А.М. Неурегулированные вопросы финансового обеспечения аграрного сектора экономики государства

Цель статьи - рассмотреть существующие проблемы финансового обеспечения отечественных сельскохозяйственных предприятий, урегулирования законодательной базы для эффективного и целевого государственного финансирования сельскохозяйственных предприятий.

Методика дослідження. В процесі дослідження використані емпіричний метод (з метою комплексної оцінки сучасного стану фінансового забезпечення сільськогосподарського господарства), метод аналізу (визначені основні проблеми та цілі фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств), абстрактно-логічний (теоретично обобщені та представлені висновки по покращенню фінансового забезпечення галузі).

Результати дослідження. Освітлені основні особливості правового та фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств в Україні. Показано взаємозв'язок та взаємозалежність соціально-економічної ситуації та розвитку аграрного сектора економіки, обґрунтовані основні фактори, що впливають на цей процес. Проаналізовані основні принципи інвестиційної діяльності та формування сприятливого інвестиційного клімату в аграрному секторі економіки.

Елементи наукової новизни. Визначено реальну та потенціальну можливість розвитку аграрного сектора економіки. Розкрито причини низької та нестабільної фінансової його забезпеченості та негативні наслідки непослідовної політики щодо розвитку аграрного сектора економіки для господарюючих суб'єктів.

Практична значимість. Обґрунтовано специфіку та необхідність законодавчого регулювання фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств. Представлено основні підходи до підвищення інвестиційної привлекателіності аграрного сектора економіки України. Бібліогр.: 22.

Ключові слова: фінансове забезпечення; аграрний сектор економіки; інвестиційна привлекателіність; фінансові ресурси; дорожня інвестиційна карта; сільськогосподарські підприємства.

Каменична Анна Михайлівна - аспірант відділу фінансово-кредитної та податкової політики, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» (м. Київ, вул. Героїв Оборони, 10)
E-mail: anna.mih.t@gmail.com

Стаття надійшла до редакції 14.11.2018 р.

Фахове рецензування: 16.01.2019 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Каменична А. М. Неврегульовані питання фінансового забезпечення аграрного сектору економіки держави. *Економіка АПК*. 2019. № 1. С. 104 – 111.

* * *

Новини АПК

Український аграрний експорт перевищив \$18,8 млрд за результатами 2018 року - Ольга Трофімцева

За результатами 2018 р. зовнішньоторговельний обіг України продукції АПК сягнув понад \$24,3 млрд, з яких \$18,8 млрд припадає саме на український агроекспорт. Про це розповіла заступник Міністра аграрної політики та продовольства України з питань європейської інтеграції Ольга Трофімцева.

Український аграрний експорт зріс більше ніж на \$880 млн порівняно з 2017 р. та сягнув нового рекорду - \$18,8 млрд. За цей період відчутно збільшились обсяги експорту продукції АПК на ринки Азії та Єврозоюзу. Український аграрний експорт до країн Азії перевищив \$8 млрд, а до країн ЄС ми експортували в 2018 р. аграрних та харчових продуктів на понад \$ 6,3 млрд», - підкреслила заступник Міністра.

За її словами, в минулому році лівову частку українського аграрного експорту традиційно формували зернові культури, з часткою 38,4%, олії - 23,3% та насіння олійних культур - 10,2%.

«Також треба виокремити товари, за рахунок яких відбулося зростання експорту. Йдеться про кукурудзу, пшеницю, насіння ріпаку, макуху, м'ясо та субпродукти птиці, різні олії, тютюн та вироби з нього, яйця, кондитерські вироби тощо», - підкреслила Ольга Трофімцева.

За словами заступника Міністра, експорт продукції рослинництва збільшився на \$762,3 млн порівняно з аналогічним періодом 2017 р. та склав \$17,4 млрд. Вартість експорту продукції тваринництва також зросла на \$118,1 млн та сягнула \$1,4 млрд.

За словами Ольги Трофімцевої, найбільшими покупцями українських аграрних та харчових товарів в 2018 р. були: Індія, куди було експортовано продукції АПК на понад \$1,8 млрд, Китай - \$1,2 млрд, Нідерланди - \$1,2 млрд, Іспанія - \$1,04 млрд та Єгипет - \$888,7 млн.

«За цей період імпорт аграрних та харчових товарів також помітно збільшився та становив майже \$5,5 млрд. Найактивніше Україна купувала такі продовольчі товари: рибу, ракоподібні та молюски, плоди, горіхи, тютюн та вироби з нього, какао боби, шоколад, олію, чай, каву та інші», - додала Ольга Трофімцева.

Прес-служба Мінагрополітики